

Zbigniew Kwiatkowski

Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 28 października 1993 r. III KRN 238

Palestra 39/5-6(449-450), 241-245

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

■ Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 28 października 1993 r.

III KRN 238/93*

Teza głosowanego wyroku brzmi:

„Relacje między kilkoma wyrokami, co do których analizowane są podstawy do wydania wyroku łącznego, stwarzać mogą możliwości rozwiązań alternatywnych. W tych wypadkach należy wybierać taki wariant, który stanowi rozstrzygnięcie dla oskarżonego najkorzystniejsze w zakresie orzeczenia kary łącznej”.

Głosowane orzeczenie zostało sformułowane na tle następującego stanu faktycznego. Mirosław D. popełnił trzy przestępstwa. Pierwsze przestępstwo z art. 208 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. popełnił w nocy z 9 na 10 stycznia 1990 r. i za to wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w S. z 27 stycznia 1992 r. na podstawie art. 208 k.k. przy zastosowaniu art. 61 k.k. został skazany na karę dwóch lat pozbawienia wolności, a na podstawie art. 36 § 3 k.k. wymierzono mu karę grzywny w kwocie 1 000 000 starych złotych.

Drugie przestępstwo z art. 199 § 2 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. popełnił 15 lutego 1990 r. i za to wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z 30 maja 1990 r. na podstawie art. 199 § 2 k.k. przy zastosowaniu art. 61 k.k. oraz art. 36 § 1 k.k. wymierzono mu karę grzywny w kwocie 500 000 starych złotych.

Trzecie przestępstwo z art. 208 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. popełnił w nocy z 13 na 14 sierpnia 1990 r. i za to wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z 27 maja 1991 r. na podstawie art. 208 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. został skazany na karę trzech lat pozbawienia wolności, a na podstawie art. 36 § 3 k.k. wymierzono mu karę grzywny w kwocie 800 000 starych złotych.

Sąd Wojewódzki w S. wyrokiem łącznym z 28 kwietnia 1992 r. orzekł wobec skazanego Mirosława D. karę łączną grzywny w kwocie 1 000 000 starych zł – obejmującą jednostkową karę grzywny w kwocie 1 000 000 starych zł wymierzoną wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w S. oraz jednostkową karę grzywny w kwocie 500 000 starych zł wymierzoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. – uznając jednocześnie, że wyrok Sądu Wojewódzkiego w S. z 27 stycznia 1992 r. w części dotyczącej kary pozbawienia wolności podlega odrębnemu wykonaniu.

* Wyrok wraz z uzasadnieniem został opublikowany w OSNKW 1994, nr 1–2, poz. 11.

Tymże wyrokiem Sąd Wojewódzki w S. umorzył postępowanie karne w przedmiocie wydania wyroku łącznego obejmującego także wyrok Sądu Rejonowego w Z. z 27 maja 1991 r. na mocy którego Mirosław D. został skazany – za czyn popełniony w nocy z 13 na 14 sierpnia 1990 r. – na podstawie art. 208 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. na karę trzech lat pozbawienia wolności i na podstawie art. 36 § 3 k.k. wymierzono mu karę grzywny w kwocie 800 000 starych złotych.

Powyższy wyrok Sądu Wojewódzkiego w S. zaskarżył obrońca oskarżonego. Sąd Apelacyjny w Ł. wyrokiem z 26 sierpnia 1992 r. utrzymał w nocy zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego.

Prokurator Generalny wniósł rewizję nadzwyczajną od powyższych wyroków – Sądu Wojewódzkiego w S. i Sądu Apelacyjnego w Ł. – zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego polegającą na odmowie połączenia kar pozbawienia wolności i grzywny orzeczonych wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w S. z 27 stycznia 1992 r. i wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z 27 maja 1991 r., mimo że zachodziły warunki określone w art. 66 k.k.

Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone wyroki i przekazał sprawę Sądowi Wojewódzkiemu w S. do ponownego rozpoznania oraz sformułował pogląd, którego treść stanowi teza głosowanego orzeczenia.

Zasadniczy problem, jaki wyłania się na tle powyższych ustaleń można ująć następująco: jakie są przesłanki postępowania o wydanie wyroku łącznego¹?

Warto przypomnieć, iż w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego istnieje modyfikacja układu przesłanek procesowych. Występują w nim częściowo zmodyfikowane przesłanki ogólne oraz przesłanki szczególne właściwe tylko dla tego postępowania, które – obok wymaganych przesłanek ogólnych – spełniają warunki jego dopuszczalności. Z tego punktu widzenia wyróżniamy:

1. Szczególne przesłanki materialne,
2. Szczególną przesłankę procesową.

Pozostawiając poza zakresem prowadzonych rozważań szczególną przesłankę procesową² należy wskazać, iż szczególne przesłanki materialne zostały ujęte w kodeksie karnym (art. 66, 68, 69 i 71 § 2). Z treści tych przepisów można wyprowadzić następujące przesłanki: 1. realny zbieg przestępstw, 2. zbieg kar.

Kodeks karny z 1969 r. normuje realny zbieg przestępstw w art. 66. Według tego przepisu realny zbieg przestępstw zachodzi wówczas, gdy sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok chociażby nieprawomocny co do któregośkolwiek z tych przestępstw (...). W świetle cytowanego przepisu mówimy o realnym zbiegu przestępstw, wtedy, gdy sprawca popełniając dwa lub więcej czynów dopuścił się dwóch lub więcej przestępstw. Aby zachodził realny zbieg

przestępstw w rozumieniu art. 66 k.k., muszą być spełnione określone warunki. Pierwszy warunek niezbędny stanowi wielkość czynów, które mogą być jednorodne (zbieg przestępstw jednorodny), jeżeli sprawca popełnił kilka czynów kwalifikowanych z tego samego przepisu, albo czyny różnorodne kwalifikowane z różnych przepisów (zbieg przestępstw różnorodny). Drugim warunkiem koniecznym jest, aby te dwa (lub więcej) czyny przestępcze zostały popełnione w pewnym okresie czasu. Okres ten przepis art. 66 k.k. określa słowami: jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw. Wyrok musi być skazujący – nie uniewinniający (lub umarzający postępowanie) – jednakże nie musi być wyrokiem prawomocnym, może więc być wyrokiem skazującym, od którego wniesiono zwyczajny środek odwoławczy. Trzeci warunek, który musi być spełniony, chociaż nie wynika on wprost z ustawy – lecz można wyprowadzić go z instytucji realnego zbiegu przestępstw – polega na tym, że zbiegające się czyny nie mogą mieścić się w innym typie czynu zabronionego, a więc nie może zachodzić pozorny zbieg przestępstw.

Zwrócić należy uwagę, iż ustawa nie przewiduje orzeczenia kary łącznej poza wypadkiem realnego zbiegu przestępstw, natomiast realny zbieg przestępstw nie zawsze prowadzi do zbiegu kar, a tym samym do orzeczenia kary łącznej, ale tylko wtedy, gdy za poszczególne przestępstwa zostały wymierzone kary zasadnicze³ tego samego rodzaju lub różnego rodzaju albo kary dodatkowe tego samego rodzaju określone w art. 38 pkt 1–4 k.k. Zatem oprócz realnego zbiegu przestępstw – jako przesłanki orzekania kary łącznej (wyroku łącznego) – musi jeszcze istnieć substrat łączenia kar w postaci zbiegu kar zasadniczych lub kar dodatkowych.

Powstaje dalsze pytanie, czy i w jakim zakresie było dopuszczalne wydanie wyroku łącznego w przedmiotowej sprawie?

Rozważając tę kwestię należy skonstatować, iż w rozpoznawanej sprawie były przesłanki do wydania wyroku łącznego, jednakże Sąd Wojewódzki w S. wydając wyrok łączny nie mógł objąć nim wszystkich trzech prawomocnych wyroków skazujących Mirosława D. za popełnione przestępstwa ze względu na układ dat popełnienia tych przestępstw oraz daty wydania poszczególnych wyroków.

Natomiast jasno rysowała się dopuszczalność wydania wyroku łącznego w dwóch wariantach. Pierwszy wariant obejmowałby wyrok Sądu Wojewódzkiego w S. z 27 stycznia 1992 r. skazujący Mirosława D. – za przestępstwo z art. 208 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. – na karę dwóch lat pozbawienia wolności i karę grzywny w kwocie 1 000 000 starych zł oraz wyrok Sądu Rejonowego w Z. z 30 maja 1992 r., na mocy którego Mirosławowi D. wymierzono – za przestępstwo z

art. 199 § 2 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. – na podstawie art. 199 § 2 k.k. przy zastosowaniu art. 61 k.k. i art. 36 § 1 k.k. karę grzywny w kwocie 500 000 starych zł. Drugi wariant obejmowałby wyrok Sądu Wojewódzkiego w S. z 27 stycznia 1992 r., na mocy którego – co zostało już wskazane – Mirosław D. został skazany na karę dwóch lat pozbawienia wolności i wymierzono mu karę grzywny w kwocie 1 000 000 zł oraz wyrok Sądu Rejonowego w Z. z 27 maja 1991 r. skazujący Mirosława D. – za przestępstwo z art. 208 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. – na karę trzech lat pozbawienia wolności i karę grzywny w kwocie 800 000 starych złotych.

Zauważyć trzeba, iż Sąd Wojewódzki w S. przyjął wariant pierwszy i wydał wyrok łączny obejmując nim tylko jednostkowe kary grzywny wymienione wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w S. z 27 stycznia 1992 r. i wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z 30 maja 1990 r., jednocześnie uznając, że wyrok Sądu Wojewódzkiego w S. w części dotyczącej kary pozbawienia wolności podlega odrębnemu wykonaniu. Przyjęcie tego wariantu było jednak niekorzystne dla skazanego Mirosława D., ponieważ kary pozbawienia wolności wymierzone wobec niego, zarówno wyrokiem Sądu Wojewódzkiego z 27 stycznia 1992 r., jak i wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z 27 maja 1991 r. podlegałyby odrębnemu wykonaniu.

W świetle powyższego należy skonstatować, iż Sąd Wojewódzki w S. niesłusznie wyeliminował drugi wariant wyroku łącznego, sugerując się wyrokiem z 30 maja 1990 r. Wyrok ten ma bowiem tylko takie znaczenie, iż kary nim wymierzone nie mogą być łączone z karami orzeczonymi wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z 27 maja 1991 r. za przestępstwo popełnione przez Mirosława D. w nocy z 13 na 14 sierpnia 1990 r., jako że nastąpiło to po wydaniu wyroku 30 maja 1990 r. Natomiast nie stanowił on przeszkody do wydania wyroku łącznego obejmującego wyroki ujęte w wariancie drugim. W odniesieniu do tych wyroków przesłanki materialne z art. 66 k.k. zostały spełnione, wobec tego należało przyjąć wariant drugi i w tym zakresie wydać wyrok łączny. Wyrok ten tworzyłby sytuację korzystniejszą dla skazanego – niż wyrok łączny wydany przez Sąd Wojewódzki w S. – ponieważ sprowadzałby on do kary łącznej – w granicach określonych art. 67 § 1 k.k. – jednostkowe kary pozbawienia wolności i kary grzywny wymierzone wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w S. 27 stycznia 1992 r. i wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. 27 maja 1991 r., natomiast tylko kara grzywny w kwocie 500 000 starych zł wymierzona wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. 30 maja 1990 r. podlegałaby odrębnemu wykonaniu.

Za takim stanowiskiem przemawia również wykładnia teleologiczna art. 66 k.k. Przepis ten ma bowiem na celu orzeczenie kary łącznej – za

realnie zbiegające się przestępstwa – która nie może stwarzać sytuacji mniej korzystnej dla skazanego, niż odrębne wykonanie poszczególnych – kar – wyroków. W związku z tym sąd po przeprowadzeniu rozprawy powinien rozważyć jaki wariant tworzyłby sytuację najkorzystniejszą dla skazanego i w takim zakresie wydać wyrok łączny.

W świetle przeprowadzonych rozważań stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w glosowanym wyroku zasługuje na aprobatę.

Zbigniew Kwiatkowski

Przypisy:

¹ Nazwy „przesłanki postępowania o wydanie wyroku łącznego” używam w znaczeniu „przesłanki wydania wyroku łącznego”.

² Obszerniej na ten temat piszę w artykule *Przesłanki procesowe w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego*, RPEiS 1989, nr 1, s. 98–102.

³ Por. K. Buchała: *Prawo karne materialne*, Warszawa 1980, s. 512.